

UN BRONZ ROMAN ÎN MUZEUL DE ISTORIE DIN MEDIAȘ (JUD. SIBIU)

În colecția de arheologie a Muzeului de istorie din Mediaș se păstrează o statueta de bronz (inv. 6005), descoperită fortuit. Piesa, înaltă de 8 cm, are patină verzuie și starea de conservare satisfăcătoare. Lucrată prin turnare (bronz plin), statueta înfățișează un personaj masculin a cărui fizionomie se distinge cu greutate din cauza coroziunii înaintate. Reținem, însă, coafura cu cărare pe mijloc, prinsă probabil la ceafă cu o panglică (*taenia*). Tînărul este îmbrăcat cu vestimentația obișnuită: tunica scurtă, strînsă pe corp, cu urme de prelucrare de aspectul „zalelor”¹, peste care apare „aruncată” o mantie încheiată cu o fibulă (?) în regiunea pieptului. Încălțăminte constă din cizme scurte (*calceus*), îngroșate la partea superioară (fig. 1). Lipsește cuiul de fixare în poziție verticală și orice indiciu în legătură cu funcționalitatea obiectului.

Fig. 1 — Statuetă de bronz de la Mediaș: a) văzută din față; b) văzută din spate.

¹ O îmbrăcăminte asemănătoare, cu „orificii”, are gladiatorul descoperit la Mangalia în 1959. Cf. M. Irimia, *Bronzuri figurate*, Constanța, 1966, nr. 26.

Fig. 2 - Statuetă de bronz din tezaurul de la Begram (după Mortimer Wheeler).

Statueta ar putea reprezenta fie un dansator, avînd în vedere poziția brațelor, faldurilor tunicii (văzute din spate), picioarele îndepărtate și fandate care sugerează mișcarea, mai precis o săritură în timpul dansului², fie mai degrabă un călăreț (luptător)³. În favoarea ultimei interpretări pledează analogia apropiată pe care o oferă piesa provenită din tezaurul de la Begram (Afganistan), unde semnalăm o statueta de bronz reprezentînd un călăreț înarmat⁴ (fig. 2).

² S. Reinach, *RépStat*, II, 1, 1930, p. 401—402, 403, nr. 8 și p. 404, nr. 1—3.

³ Vezi poziția picioarelor și la piesa ce reprezintă un călăreț (cavaler) nud publicat de Ch. Boube-Piccot, *Les bronzes antiques du Maroc*, în *Études et travaux d'archéologie marocaine*, IV, Rabat, 1962, pl. 113—119; vezi și statueta cavalerului publicată de D. Dimitrijević, în *Limes u Jugoslaviji*, I, Beograd, 1961, p. 97, tab. XXIV, fig. 10.

⁴ M. Wheeler, *Der Fernhandel des römischen Reiches mit Europa, Afrika und Asien*, München—Wien, 1965, p. 164, fig. 53. Asupra piesei ne-a atras atenția colegul C. Pop (Cluj-Napoca), cărui îi mulțumim și pe această cale.

Locul de descoperire a statuetei, în ciuda eforturilor noastre, rămâne incert⁵. Periegezele făcute între anii 1972—1975 în împrejurimile Mediașului au avut ca rezultat descoperirea de noi vestigii romane care, împreună cu cele cunoscute mai demult în locul „Baia de nisip“ (Cînepi)⁶, constituie o dovadă a locuirii intense a teritoriului orașului în epoca romană.

Astfel, pe locul „Roca Mică“, aflat la vest de oraș, între anii 1968—1969, s-au descoperit fragmente de vase romane cu pasta fină, de culoare roșie și cenușie⁷. La sud-vest de oraș, cu ocazia lucrărilor de canalizare executate paralel cu șoseaua Sibiului, în punctele „Autoservice“ și în incinta Autobazei I.T.A., au ieșit la iveală nouă morminte de inhumație aparținătoare culturii Sîntana-Cerneahov, iar pe locul din apropiere s-au cules fragmente ceramice cenușii din secolul IV e.n.⁸.

În cartierul „Gura Cîmpului“, cu ocazia lucrărilor edilitare efectuate în 1969, s-au aflat fragmente de vase romane⁹. La circa 1,5 km nord-vest de oraș, spre comuna Tîrnava (fostă Proștea Mare), pe terasa din partea dreaptă a Tîrnavei Mari, prin periegezele făcute între anii 1970—1974 s-a descoperit o așezare romană din secolele II—IV e.n.¹⁰. Sondajul arheologic efectuat în toamna anului 1975 în aria așezării a scos la iveală resturi de ziduri din piatră nelegată cu mortar, provenind de la trei locuințe romane, precum și o cantitate apreciabilă de ceramică roșie, cenușie și sură-zgrunțuroasă, fragmente de rîșniță, scoabe, cuie, un fragment de lanț și o piesă de harnașament, toate din fier, fragmente de fibule (două de bronz și una de fier), un inel și un nasture de bronz, o mărgea de sidef, fragmente dintr-un vas de sticlă, fusaiole, greutăți din lut ars, cute etc.¹¹. Cercetările făcute în aria așezării au sesizat existența mai multor locuințe care ocupă întreaga terasă de pe malul drept al Tîrnavei Mari.

Pentru cimitirul așezării aflat undeva în vecinătate, dar neidentificat pînă în prezent, se ciopleau pietrele funerare descoperite la circa 0,5 km vest de cartierul „Gura Cîmpului“. Aici, cu ocazia săpăturilor edilitare făcute în curtea medieșanului Mihai Cioară, în 1971, au fost descoperite un monument cu doi lei funerari, un fragment dintr-o stelă funerară pe care este redat un călăreț roman și o lespede de gresie rămasă în faza de finisare, fără inscripție și urme de sculptură¹². De asemenea, din aria așezării provin monede romane¹³ și fragmente de vase post-romane (secolul IV e.n.).

⁵ Statueta a fost donată muzeului prin anii 1958—1960 de către Ion Albu, muncitor la Uzinele „Emailul Roșu“ din Mediaș. Informațiile donatorului privind proveniența figurinei sînt nesigure. Vezi și G. Togan, *Vestigii din epoca romană la Mediaș și în împrejurimi*, în *Almanahul literar*, București, 1971, p. 195, care menționează că statueta „a fost descoperită în 1955 cu ocazia săpării unei fîntîni, în apropierea de moara de apă din Gropi“.

⁶ I. H. Crișan și E. Szuchy, *Considerații istorice asupra orașului Mediaș*, în *ActMed*, 3, 1955—1956, p. 18 și I. H. Crișan, *Noi cercetări arheologice la Mediaș*, în *ActMed*, 3, 1955—1956, p. 42—43.

⁷ G. Togan, *op. cit.*, p. 194.

⁸ I. Paul și M. Blăjan, *Archäologische Untersuchungen in einem Mediascher Gräberfeld*, în *Forschungen zur Volks- und Landeskunde*, 18, 2, Sibiu, 1975, p. 33—43.

⁹ Periegeze făcute de George Togan. Materialul inedit în Muzeul din Mediaș.

¹⁰ Periegeze făcute de Gheorghe Banu din Mediaș (1970—1972) și Mihai Blăjan (1973—1975). Majoritatea materialelor se află în Muzeul din Mediaș, iar celelalte în colecția lui George Togan.

¹¹ Sondajul a fost executat de către Muzeul din Mediaș în colaborare cu Institutul de istorie și arheologie din Napoca-Cluj, responsabilul șantierului fiind I. Winkler.

¹² Materialul salvat de George Togan a fost donat Muzeului din Mediaș în 1975.

¹³ Informații amabile de la prof. N. Drăgan din Mediaș, căruia, și pe această cale, îi aducem mulțumirile cuvenite.

Urme de așezare semnalăm și la nord-est de municipiu, pe locul fostei școli agricole, numit de localnici „Hientz“, unde săpăturile edilitare au scos la iveală fragmente de cărămizi și vase romane¹⁴.

Vestigiile numeroase descoperite pe teritoriul și în împrejurimile municipiului Mediaș, alături de cele cunoscute la Micăsasa, Copșa Mică, Tîrnava, Dîrlos, Valea Lungă, Curciu etc., atestă o intensă locuire a cursului mijlociu al Tîrnavei Mari în epoca romană. Ca urmare, locul de descoperire a statuetei, operă a unui meșter local, trebuie căutat în împrejurimile Mediașului, într-unul din punctele amintite.

Bronzurile figurate din Dacia romană s-au bucurat de o atenție specială în ultimii ani. Majoritatea pieselor publicate înfățișează divinități ale pantheonului greco-roman: Iuppiter, Marte, Venus ș.a.¹⁵, zeități protectoare ale căminului și familiei (tipul larilor)¹⁶ și, în sfârșit, altele legate de bogatul cult al divinităților dionysiace, satiri, bacante¹⁷ etc. Se simte încă lipsa unor cataloage exhaustive ale pieselor de toreutică, cum sînt cele pentru alte provincii ale Imperiului roman¹⁸. Tot materialul cunoscut se rezumă la prezentarea succintă a bronzurilor respective, în mare parte descoperiri fortuite, încît aspectele generale legate de această „artă minoră“ — ateliere, meșteri, natura creațiilor (produse de import sau autohtone), tipuri de reprezentări ș.a. — nu sînt atinse decît parțial.

Majoritatea și varietatea bronzurilor descoperite pe teritoriul Daciei romane constituie o dovadă a existenței, alături de sculptorii în piatră, a unor artizani ce lucrau în bronz și plumb. Lucrate în tehnica „à cire perdue“ (miezul gol) sau turnate în întregime (bronz plin), statuetele și obiectele din bronz (diverse tipuri de aplice) au analogii cu piese descoperite în alte provincii. Această constatare indică o influență a provinciilor apropiate și mai ales prezența unor modele-tipar care circulau și la nordul Dunării. Ca și în cazul plasticii de piatră, produsele de toreutică din Dacia sînt mai modeste, execuția lor lăsînd, uneori, mult de dorit. Același lucru îl putem afirma și despre statueta în discuție, care pare a fi o copie mai puțin reușită. Ea este creația unui meșter local, constituind în ultima instanță un exemplu concludent de produs modest provincial creat în secolele II—III e.n.

MIHAI BLĂJAN — VASILE MOGA

¹⁴ Periegeze făcute de George Togan (1967—1969) și Mihai Blăjan (1973—1974).

¹⁵ D. Protase, *Noi monumente sculpturale romane din nordul Daciei*, în *Apulum*, IV, 1961, p. 137—138, fig. 6 a, b; C. Pop, *Iuppiter la Potaissa*, în *ActaMN*, III, 1966, p. 465—466; Idem, *Cîteva reprezentări figurate romane în județul Hunedoara*, în *Sargetia*, IX, 1972, p. 67—74; D. Isac, *O reprezentare a lui Iuppiter Dolichenus de la Ilișua*, în *ActaMN*, VIII, 1971, p. 571—576; Idem *Monumente votive din Banat*, în *Banatica*, I, 1971, p. 116—117; Z. Milea, *Mars la Potaissa*, în *ActaMN*, VIII, 1971, p. 577—578 etc.

¹⁶ C. Pop, *Un lar în Muzeul de istorie al Transilvaniei*, în *Apulum*, XII, 1974, p. 599—607, cu întreaga problematică a reprezentărilor de lari în toreutica provincială.

¹⁷ Idem, *Reprezentări bacchice romane în Transilvania*, în *ActaMN*, VII, 1970, p. 155—158; Idem, *Din nou despre reprezentările dionysiace*, în *ActaMN*, X, p. 575—603.

¹⁸ Vezi între altele H. Mentzel, *Die römischen Bronzen aus Deutschland*, I, II, Mainz, 1960 și 1966; S. Boucher, *Bronzes grecques, hellénistiques et étrusques des Musée de Lyon*, Lyon, 1970; M. Vličković, *Petits bronzes figurés romains au Musée National*, Beograd; Ch. Boube—Piccot, *op. cit.*; M. Irimia, *op. cit.*

EINE RÖMISCHE BRONZESTATUETTE IM HISTORISCHEN MUSEUM
VON MEDIAŞ (KR. SIBIU)

(Zusammenfassung)

Die Verfasser behandeln eine zufällig gefundene Bronzestatue (Inv. 6005; Abb. 1). Das 8 cm hohe, gegossene (massive) Stück stellt eine männliche, mit einer kurzen Tunika und einem darübergeworfenem Mantel bekleidete, Gestalt; mit kurzen Stiefeln (*calceus*) dar.

Die Statue mag einen Tänzer oder — eher — einen bewaffneten Reiter (Kämpfer) darstellen; für die letztere Interpretation wird als Entsprechung die Bronzestatue aus dem Hort von Begram (Afghanistan) genannt (Abb.2).

Die zahlreichen, in der Umgebung von Mediaş während unserer Untersuchungen und Probegrabungen der Jahre 1972—1975 ans Licht gekommenen Römerspuren ermöglichen es uns, den Fundort für die Statue irgendwo in der Nähe von Mediaş anzunehmen.

Die Bronzestatue von Mediaş ist ein bescheidenes Werk der Provinzialkunst und zwar eines örtlichen Meisters aus dem 2.—3. Jh. u.Z.